

Základy sociologie rodiny

9. 3. 2024

Pes jako dítě 21. století. Mladá generace si místo potomků pořizuje čtyřnohé mazlíčky

MAGAZÍN LUCIE ZÍDKOVÁ 30. října 2015 7:00

PRAHA - Venčení za poplatek, „raw“ strava či bio pohanka. Dnešní dvacátníci a třicátníci dopřávají svým psům to nejlepší. Nahrazují si tím starost o dítě, které si naopak odírají.

Češi vymírají, situace je vážná. Vláda musí sáhnout hluboko do kapsy a začít skutečně podporovat rodiny

Jiří Štefek

12. září 2019 · 13:40

[Diskuze \(0\)](#)

Podle čerstvých dat Českého statistického úřadu vzrostl v první polovině letošního roku počet obyvatel České republiky o necelých 19 tisíc na 10,669 milionu osob. Za

Proč Evropanky nechtějí mít děti?

[Q.nás](#) > [Aktuality](#)

03. 03. 2017

Evropa včetně České republiky se potýká s demografickou krizí. Stárneme a rodí se málo dětí. A to přesto, že vlády rodiny podporují daňovými výhodami i různými dávkami. Data z 19 sledovaných zemí ukázala, že jsou to převážně ženy, které rozhodují o tom, že další dítě do rodiny nepřibude. Zřetelné je to pak v těch zemích, kde se tradičně o děti a domácnost starají primárně matky – například právě u nás.

Studii na téma, proč ženy v Evropě nechtějí mít více dětí, zpracovali němečtí ekonomové Matthias Doepeke a Fabian Kindermann. Českému publiku ji na semináři [Ekonomie holek a maminek: Vliv mateřství na vyšší daní, důchodů a na rozdělení domácích prací](#) představil dr. Filip Pertold z Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu při Národohospodářském ústavu Akademie věd ČR (IDEA CERGE-EI).

„U nás je vysoký podíl párů, kdy žena vetuje další dítě v rodině. Souvisí to s vysokými náklady rodičovství, které česká žena pocítuje. Pro podporu rodin by bylo efektivní, aby se zaměřila konkrétně na ženy, aby jim odlehčila návrat do práce například v oblasti daní, snížením odvodů do sociálního pojištění i větším důrazem na předškolní péči,“ vysvětluje Filip Pertold.

[Magazín](#) > [Ženy](#)

Děti? Ani náhodou. Přibývá žen, které odmítají plodit

0 [★★★★★](#)
Nehodnoceno, buďte první!

[Ohodnoťte článek](#)

7.3.2022

Ondřej Mrázek

[Horoskopy](#) [Děti a rodina](#) [St](#)

[Testování](#)

[Lifee.cz](#) > [Styl a zdraví](#)

Jen třetina žen upřednostňuje rodinu a vztahy před kariérou, šokuje psycholožka Laura Janáčková

Pro ženy, které nemohou mít děti, ačkoli po mateřství touží, je bezdětnost stigma. Přibývá ale i těch, které se samy rozhodnou potomky nemít. Co je k tomu vede? A jak na takové rozhodnutí reaguje jejich rodina a okolí? Otázky si kladl a odpovědi hledal přední tuzemský lifestylový časopis Květy.

Sociologický pohled vs. pohled selského rozumu

„Není moc čemu se divit. Chemické jídlo, chemické léky, chemické vitamíny, stres, spěch, vyspělá technologie jako zábava místo pobytu na čerstvém vzduchu. Princip harmonické sounáležitosti rodiny, pochopení, spolupráce a především výchovy, již téměř vzácnost. Děti přebírají vzory svých rodičů a když se podíváme na denšní společnost, není čemu se moc divit. Harmonická rodina již není na pořadu dne, teď se především prosazuje LGBT a dalších 100 pohlaví. Zvrácená doba, asi se množit nemáme.“

„Dnešní nány se zajímají hlavně o to, jak klofnout co nejbohatšího borce a zodpovědnost jim moc neříká. A možná je to dobře, když vidím, že matky stejně čumí do mobilů a nechají děti bez dozoru řídit v herničkách, zatímco popíjejí kafičko, sobectví a pohodlnost vládne světem.“

Soukromé a intimní jako politické aneb Uhodni politika

XY vyzval ženy, aby rodily více dětí. „Je povinností každé z nich zastavit pokles porodnosti,“ prohlásil. „Zastavení poklesu porodnosti a zajištění dobré péče a výchovy pro děti je naší rodinnou záležitostí, kterou bychom měli řešit společně s našimi matkami.“

„Naše ženy rodí tak málo dětí, protože si příliš dopřávají alkohol,“ říká, předseda vládnoucí strany XY. „Bude-li pokračovat současný trend, kdy mladé dívky do 25 let do sebe lijí tolik alkoholu jako jejich mužské protějšky, nebudeme mít v XY žádné novorozence,“ zdůraznil.

Potřebujeme zvýšit porodnost, ne 1,7 dítěte na ženu, ale 2,1. Potřebujeme, aby ženy rodily v pětadvaceti, ne ve třiceti, i ze zdravotních důvodů.

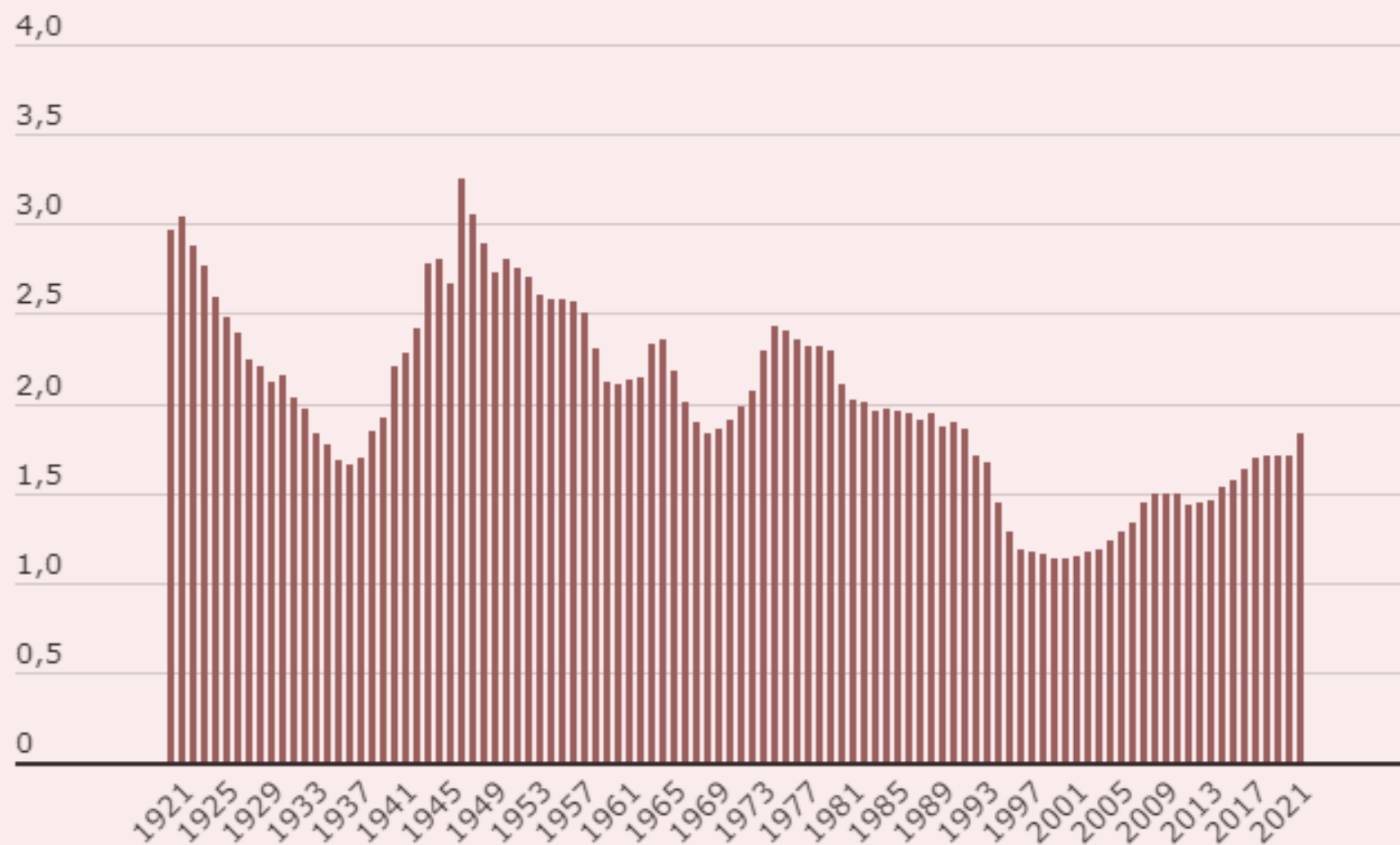
Velmi složité demografické problémy, kterým čelíme, není možné překonat pouze pomocí peněz, sociálních dávek, příspěvků, dávek a podobně. Ano, samozřejmě, čísla rozpočtových "demografických" výdajů jsou významná, ale to není všechno. Mnohem důležitější jsou životní orientace člověka. Základem rodiny a narození dítěte je vzájemná láska, důvěra a pevný morální základ. Na to bychom nikdy neměli zapomínat. Vzpomeňme si (...), že v našich rodinách měly mnohé naše babičky a prababičky sedm, osm i více dětí. Zachovávejme a oživujme tyto krásné tradice. Mít mnoho dětí a velkou rodinu by se mělo stát normou, způsobem života. A rodina není jen základem státu a společnosti, je to duchovní fenomén, zdroj morálky. Záchrana a rozmnožení našeho národa je naším úkolem pro nejbližší desetiletí, a řeknu hned více: pro příští generace.

„Vymírání v číslech“ a co se s tím dá dělat?

- Child penalty
- Souvislost mezi zapojením mužů a plodností

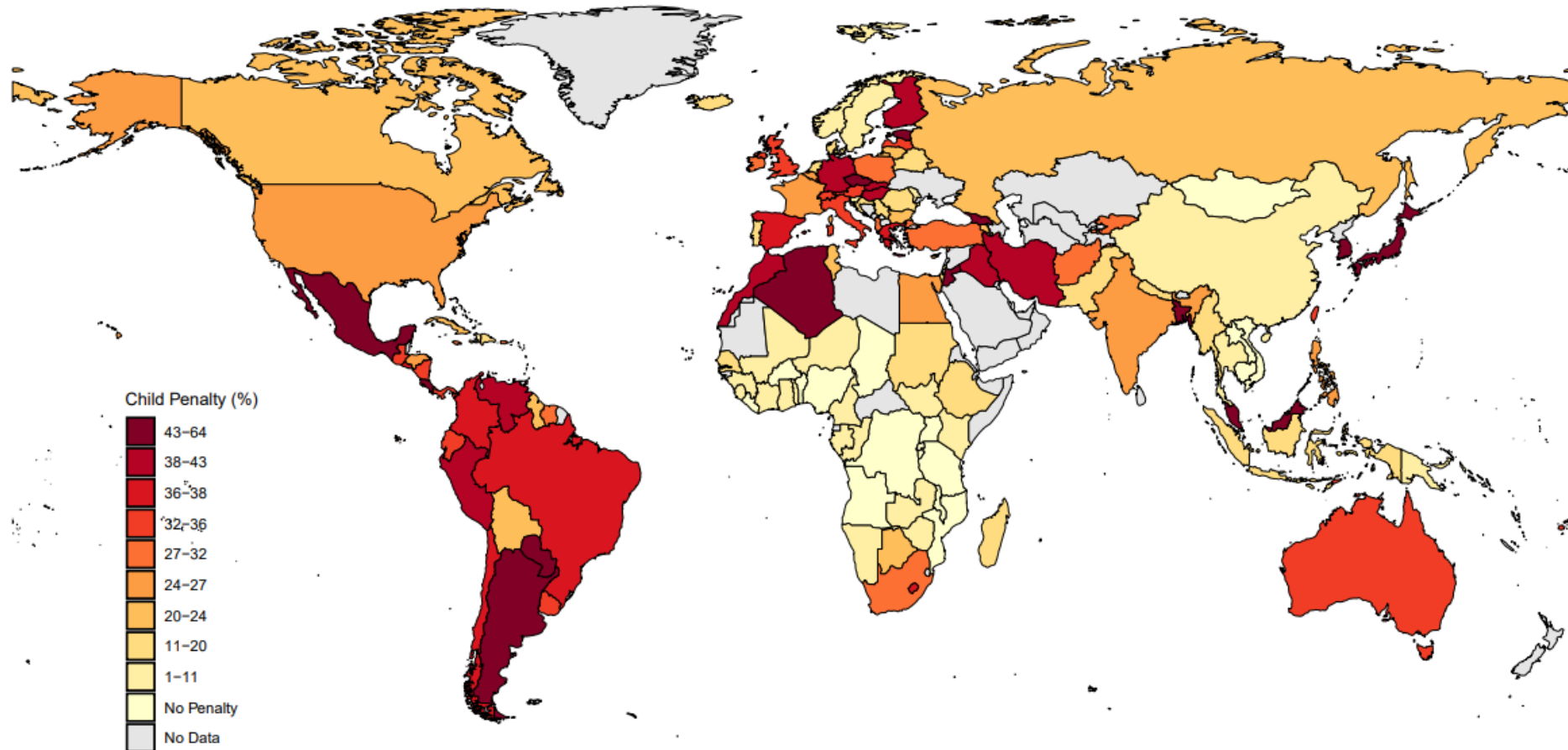
Úhrnná plodnost v čase

Průměrný počet dětí na jednu ženu v reprodukčním věku (15–49 let)

Úhrnná plodnost se v roce 2021 zvýšila na 1,83 dětí na jednu ženu, v dalším roce však významně klesla na hodnotu 1,62.

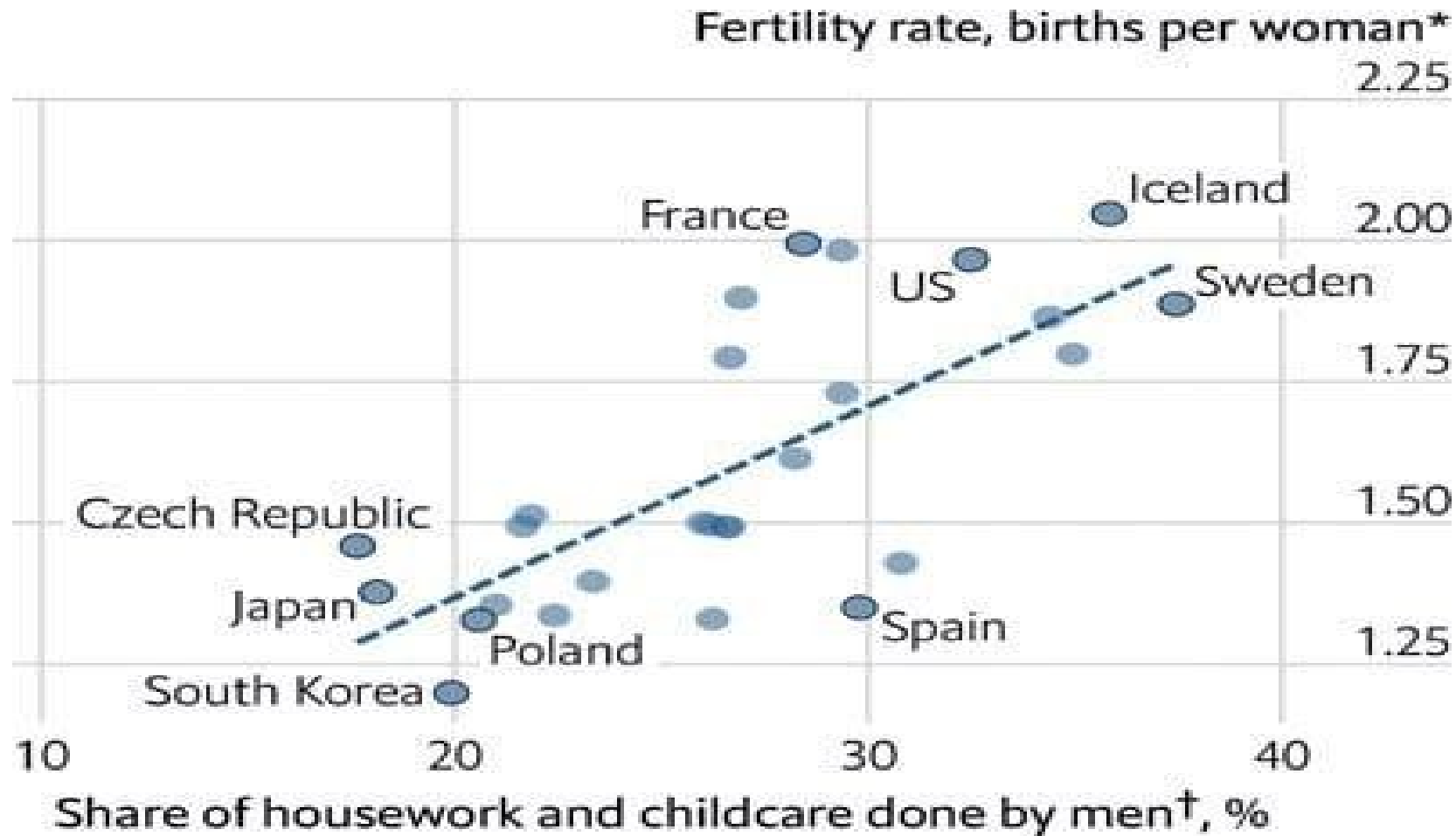
Child penalty (Child Penalty Atlas)

I don't cook, I don't clean

Selected OECD countries, fertility trends

*2005-15 average †2012

Source: "The Economics of Fertility: A New Era",
by Doepke et al., NBER working paper, 2022

Jaká je česká rodina?

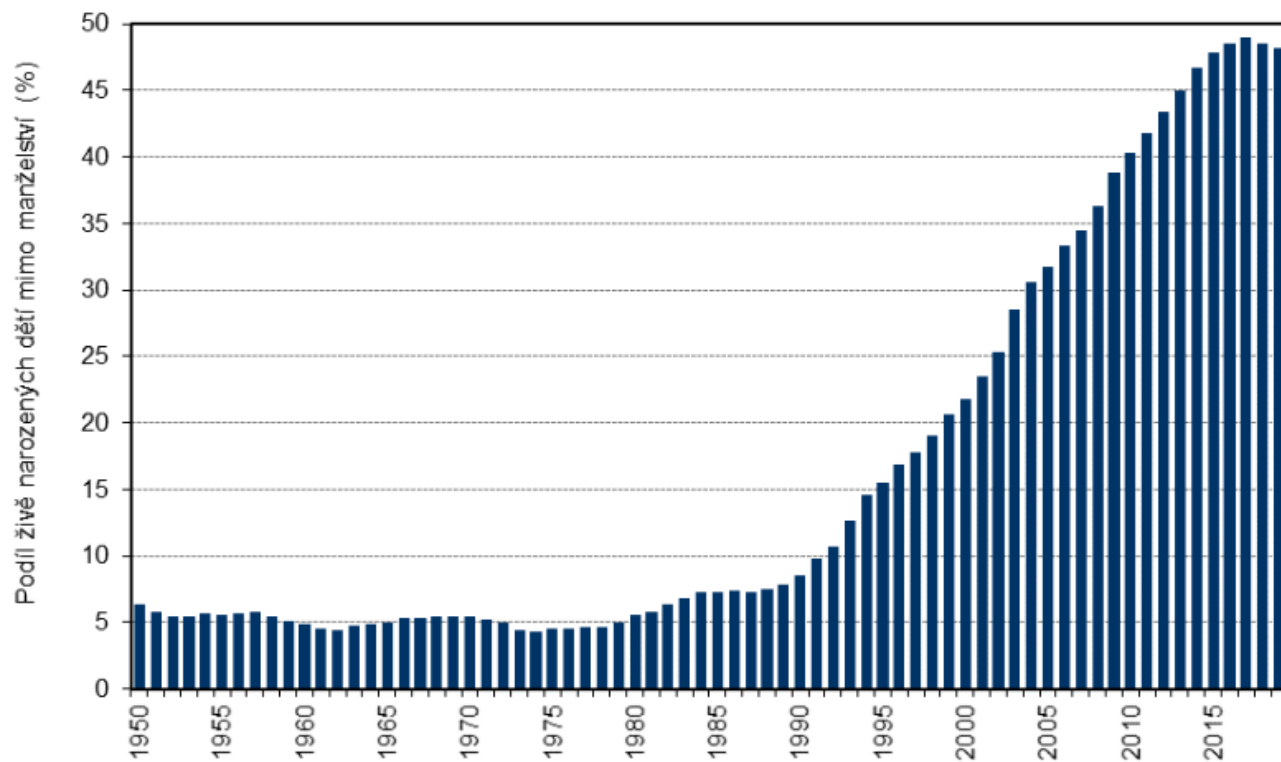

1. Dohání pozdně moderní trendy západního světa.
2. Je různorodá a její různorodost je tolerována.
3. Je ohrožená chudobou, zvláště některá.
4. Ženy v ní odvádějí více práce a péče.
5. Ženy vydělávají méně než muži, a to i ženy stejného vzdělání a na stejných pozicích
6. Existuje v ní diskrepance mezi hodnotami a praxí
7. Partnery si vybíráme podle „kompatibility kognitivních schopností“
8. Rodičovství nefunguje jako konzerva lásky.
9. Na naše rodinné a demografické chování má výrazný vliv vzdělání.
10. Po roce 1989 se v ní odehrály různé změny, a spousta z nich je pozitivních!

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2019

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2019

Zpráva o rodině 2023

Nejčastějšími formami alternativ klasického pojetí rodinného soužití, tedy partnerů, kteří uzavřeli manželství a mají spolu děti, jsou:

- kohabitace, tedy situace, kdy spolu žijí a příp. i vychovávají děti lidé bez uzavření manželství
- rodiny s jedním rodičem, tzv. sólo rodičem, označované též jako neúplné rodiny či rodiny samoživitele, a to jako důsledek rozpadu rodičovského partnerství, úmrtí jednoho z rodičů či dobrovolného rozhodnutí mít a vychovávat dítě či děti bez partnera či partnerky
- tzv. rodiny rekonstituované, založené na nevlastním rodičovství, příp. nevlastním sourozenectví
- rodiny tvořené rodiči stejného pohlaví, tzv. rodiny homoparentální
- život bez partnera a bez dětí

Podle posledního sčítání z roku 2021 je každá čtvrtá rodina s dětmi neúplná. Mezi úplnými rodinami byly nově nejvíce zastoupeny dvoudětné (47 %), podíl vícedětných s oběma rodiči se také oproti předchozímu cenzu mírně zvýšil (z 8 % na 10 %).

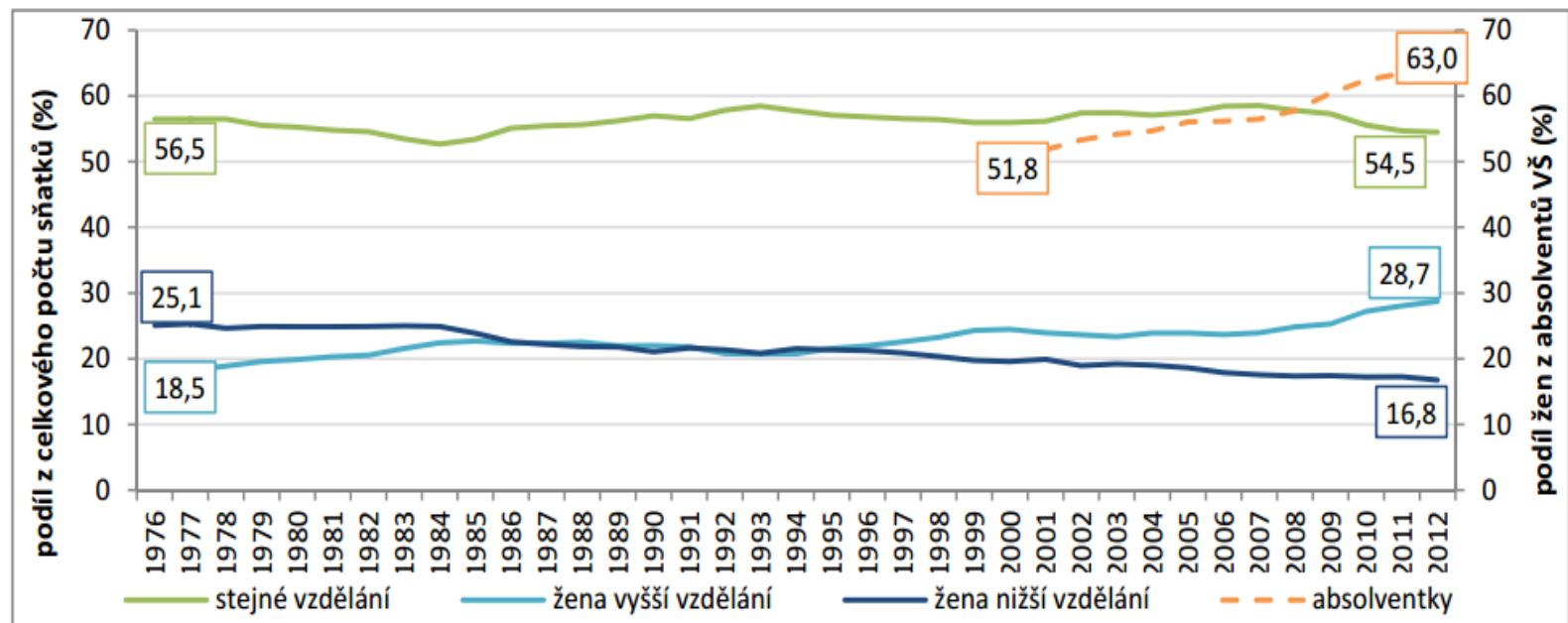

Moderní společnost –
vybíráme si kohokoli?
Sňatkový trh a
partnerská homogamie

Polovina partnerů vstupujících do společného manželství má stejnou úroveň dokončeného vzdělání (2021: 53 %). Pokud má jeden ze snoubenců vzdělání vyšší, je to častěji nevěsta (31 %) než ženich (16 %; ČSÚ, 2022i). Zároveň platí, že ženich je častěji starší než nevěsta (2021: dvě třetiny sňatků) přičemž jejich věkový rozdíl představuje v polovině těchto případů méně než 5 let.

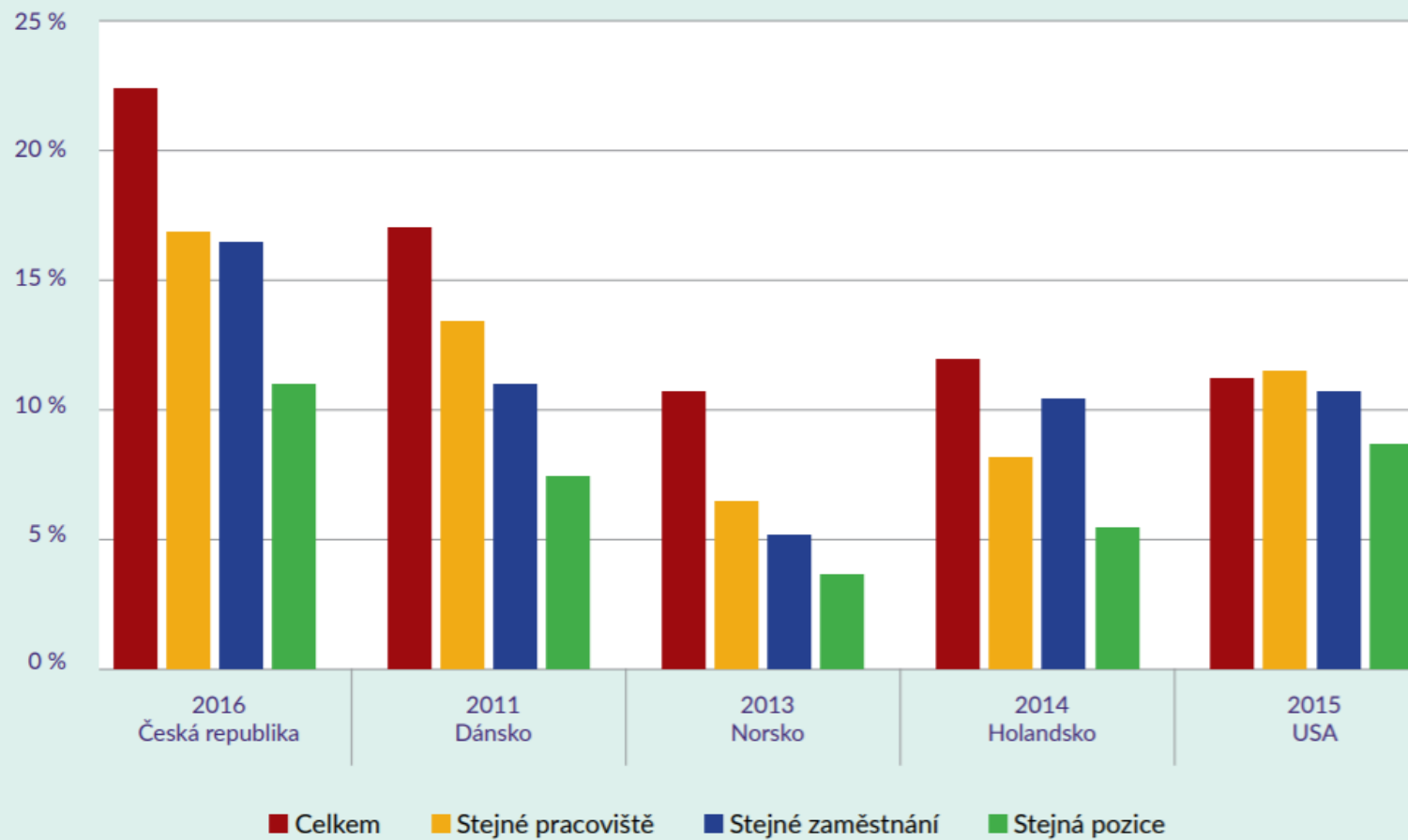

Graf č. 1 Vývoj vzdělanostní homogamie snoubenců v letech 1976-2012 a vývoj podílu žen mezi prvními absolventy vysokých škol v letech 2001-2012

Zdroj dat: ČSÚ, MŠMT ČR, vlastní výpočty

Graf 13 GPG v % v jednotlivých zemích včetně ČR a konkrétních letech. Porovnání základní hodinové mzdy pro plné úvazky celkem, pro stejné pracoviště, stejné zaměstnání a stejnou pozici

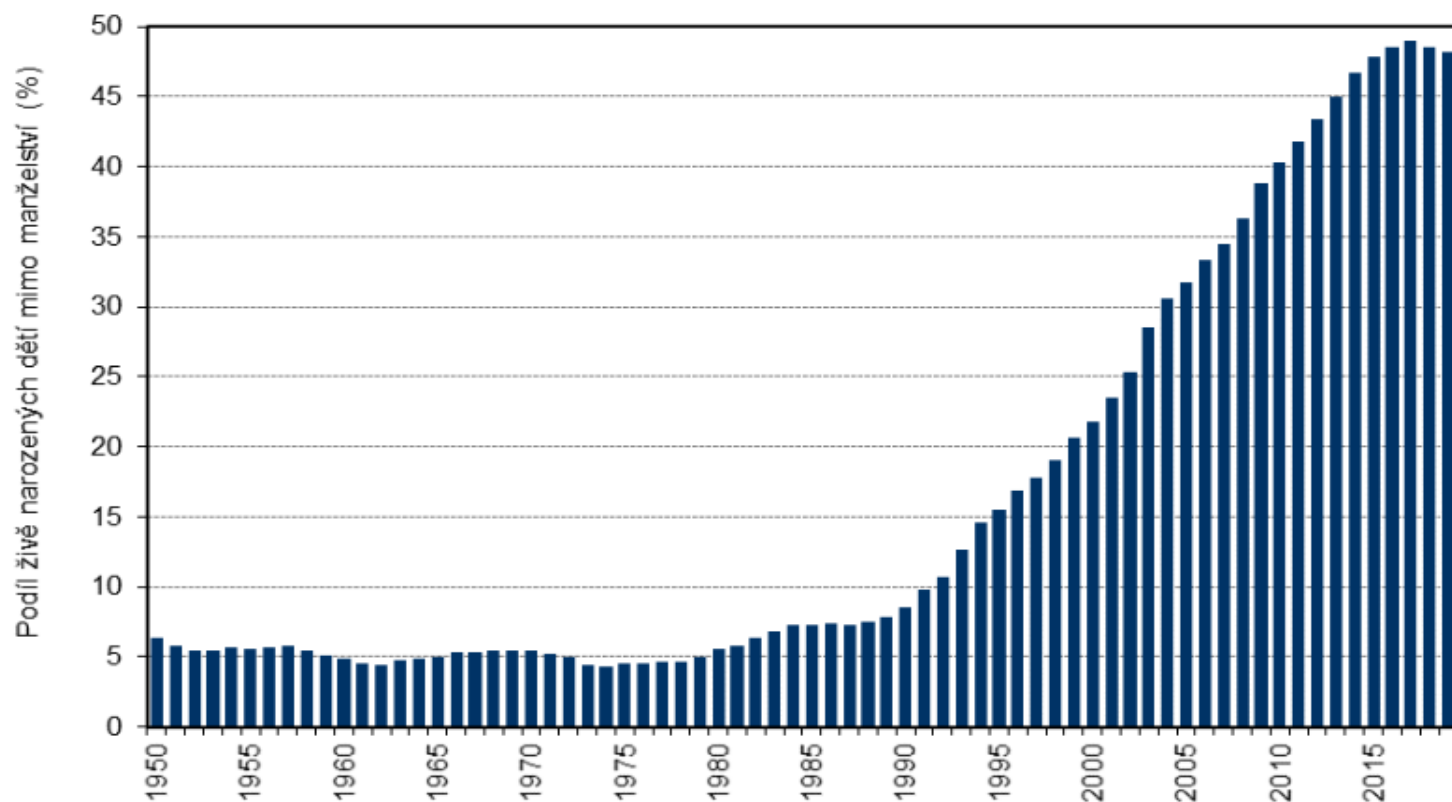

Zdroj: Comparative Organisational Inequality Network (COIN) calculations. Viz: <https://www.umass.edu/coin/>

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2019

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2019

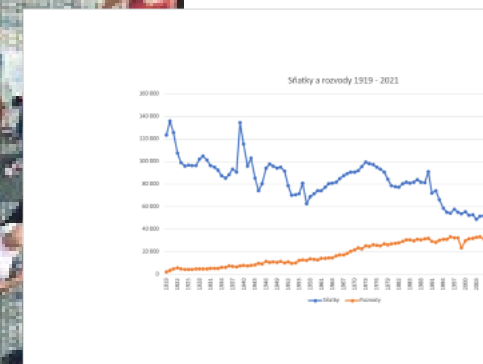

European Values Study

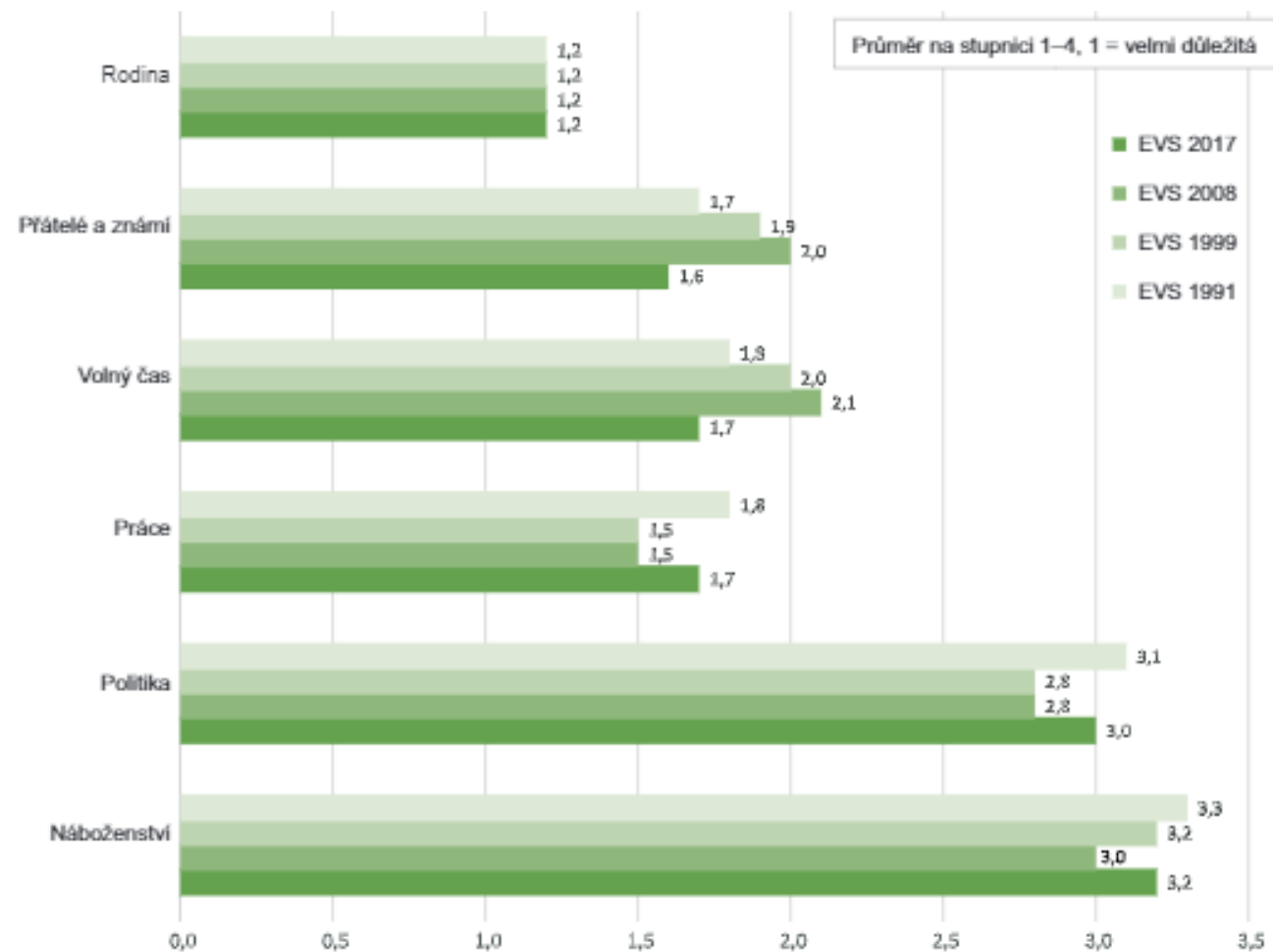
Hodnoty a postoje v České republice 1991–2017

Ladislav Rabušic
Beatrice-Elena Chromková Manea

Pramenná publikace European Values Study

Graf č. 1: Jak jsou pro Vás v životě důležité:

Jak jsou podle vás důležité pro manželství děti?

q23_E Důležitost v manželství – děti (Řádková %)		EVS 2017		
		Děti		
		velmi důležité	spíše důležité	nepříliš důležité
Celkem		75 %	19 %	6 %
Pohlaví	muž	68 %	24 %	9 %
	žena	82 %	15 %	4 %
Věk	18–29	55 %	30 %	14 %
	30–44	74 %	19 %	7 %
	45–59	76 %	20 %	4 %
	60 +	85 %	13 %	3 %

Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem? „Manželství je zastaralá instituce.“

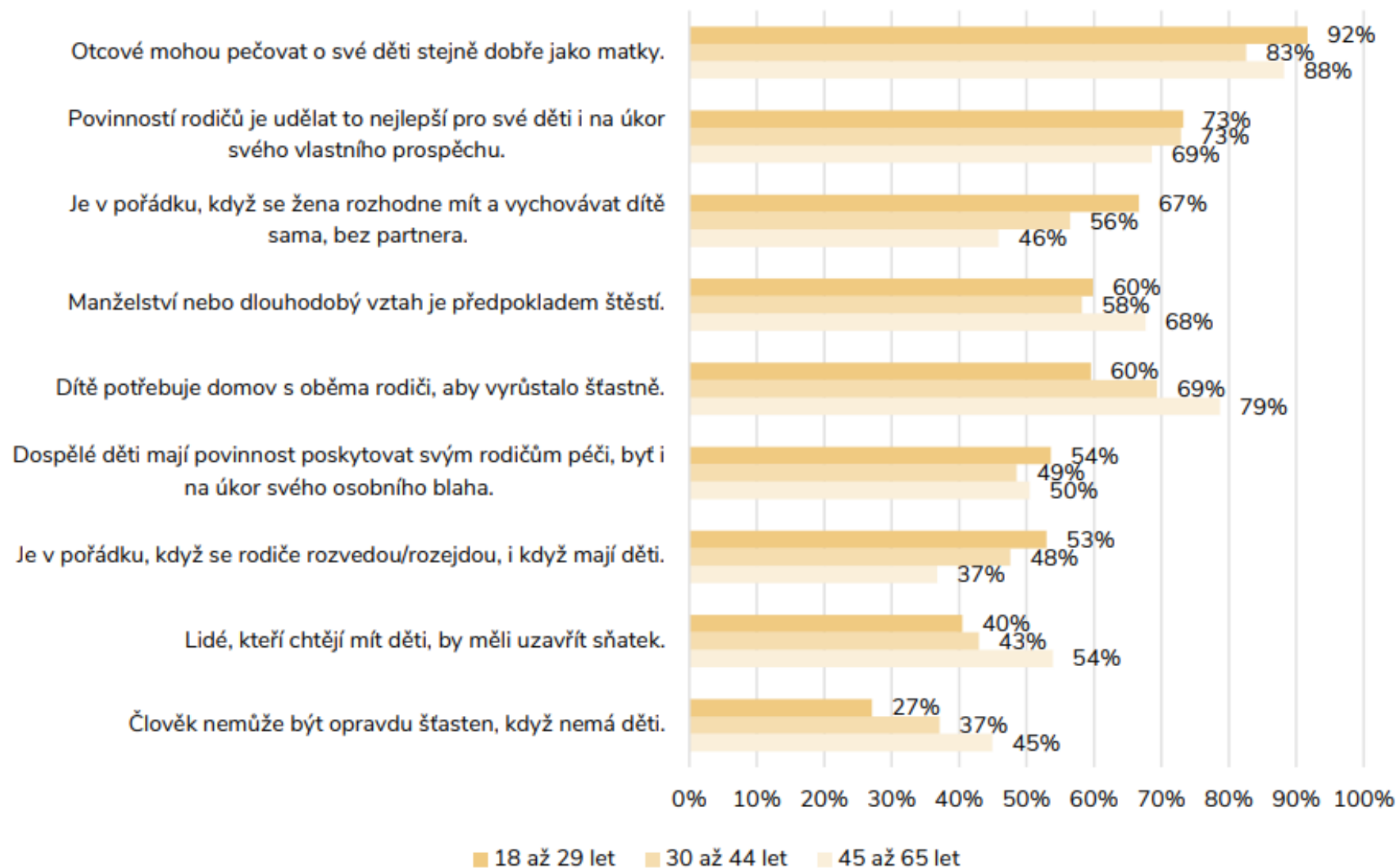
q24 Manželství je zastaralá instituce (Řádková %)		EVS 2017	
		Manželství je zastaralá instituce	
		souhlasí	nesouhlasí
Celkem		17 %	83 %
Pohlaví	muž	20 %	80 %
	žena	14 %	87 %
Věk	18-29	28 %	72 %
	30-44	21 %	80 %
	45-59	13 %	87 %
	60 +	11 %	89 %

Tabulka č. 102: Pokud byste měl(a) ve svém životě ideální životní podmínky, jaký celkový počet dětí byste si přál(a) mít (bez ohledu na to, kolik jich skutečně máte)?

a5 Ideální počet dětí v životě (Řádková %)		EVS 2017				
		Žádné děti	Jedno dítě	Dvě děti	Tři děti	Čtyři a více dětí
Celkem		1 %	10 %	54 %	26 %	10 %
Pohlaví	muž	1 %	10 %	54 %	25 %	10 %
	žena	0 %	10 %	54 %	26 %	10 %

Graf č. 1.3 **Postoje k rodině, partnerství a rodičovství (v %)**

Pozn.: Řazeno sestupně podle nejmladší generace. Zobrazeny odpovědi „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“

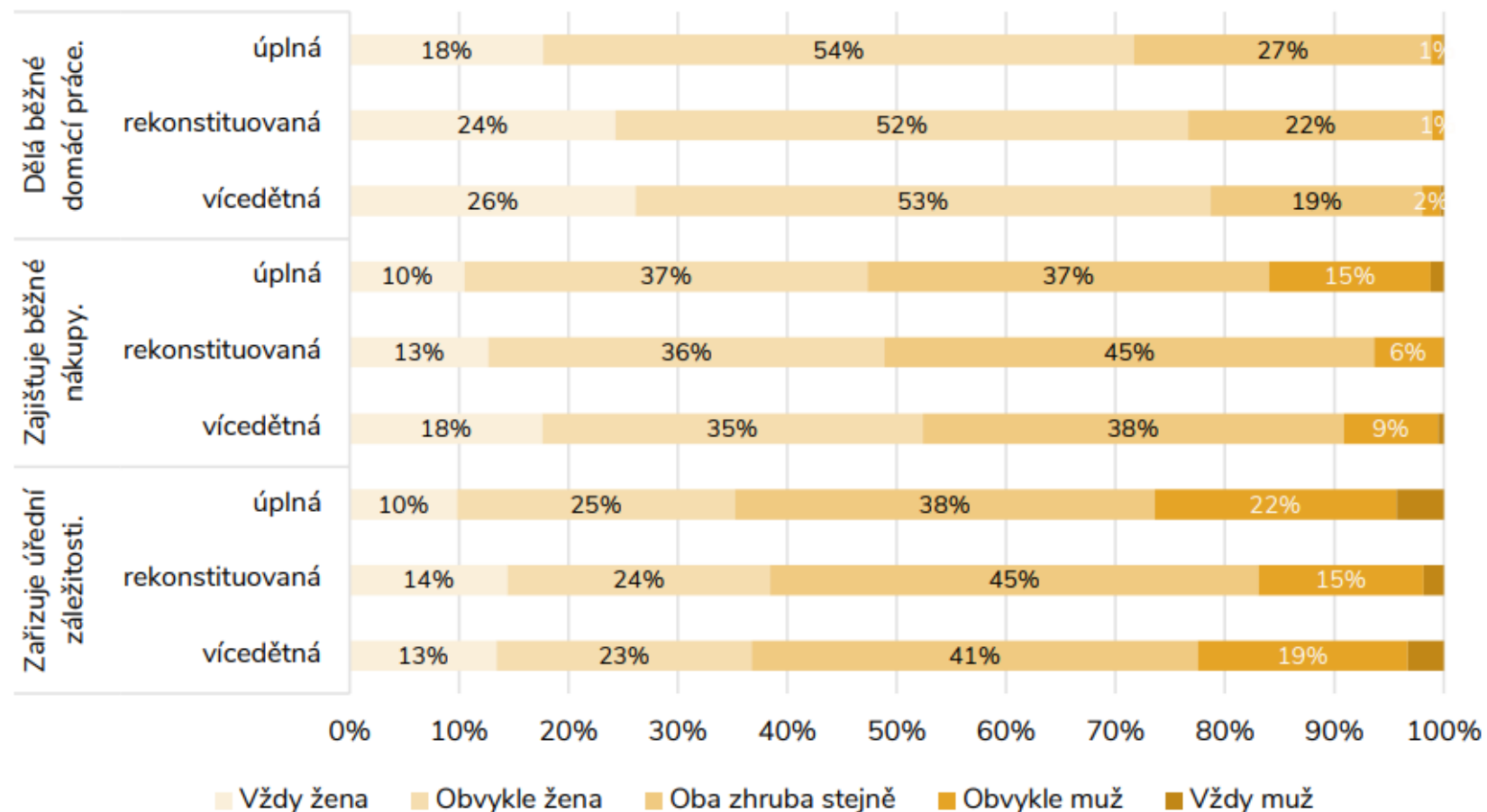
Zpráva o rodině 2023

Více než polovina české populace považuje dle výzkumu „Stabilita rodiny a porozchodová péče o děti ve veřejném mínění 2020“ za nejlepší pro svůj vlastní život jedno celoživotní manželství, každý sedmý připouští i opakované manželství. Nesezdané soužití považoval v daném výzkumu za ideál každý desátý dotázaný, zastánců opakovaného nesezdaného soužití bylo o polovinu méně. Přibližně každý desátý se přiklonil k partnerství bez společného soužití, celoživotní absenci partnera zvolilo jako ideál pouze 5 % dotázaných.

Zpráva o rodině 2023

V 61 % rozvádějících se manželství byly v roce 2021 nezletilé děti, což je nevyšší podíl od roku 2006 (od počátku desetiletí kolísal tento podíl mezi 56 % a 59 %). Celkem se rozvod v roce 2021 dotkl 20 444 dětí.

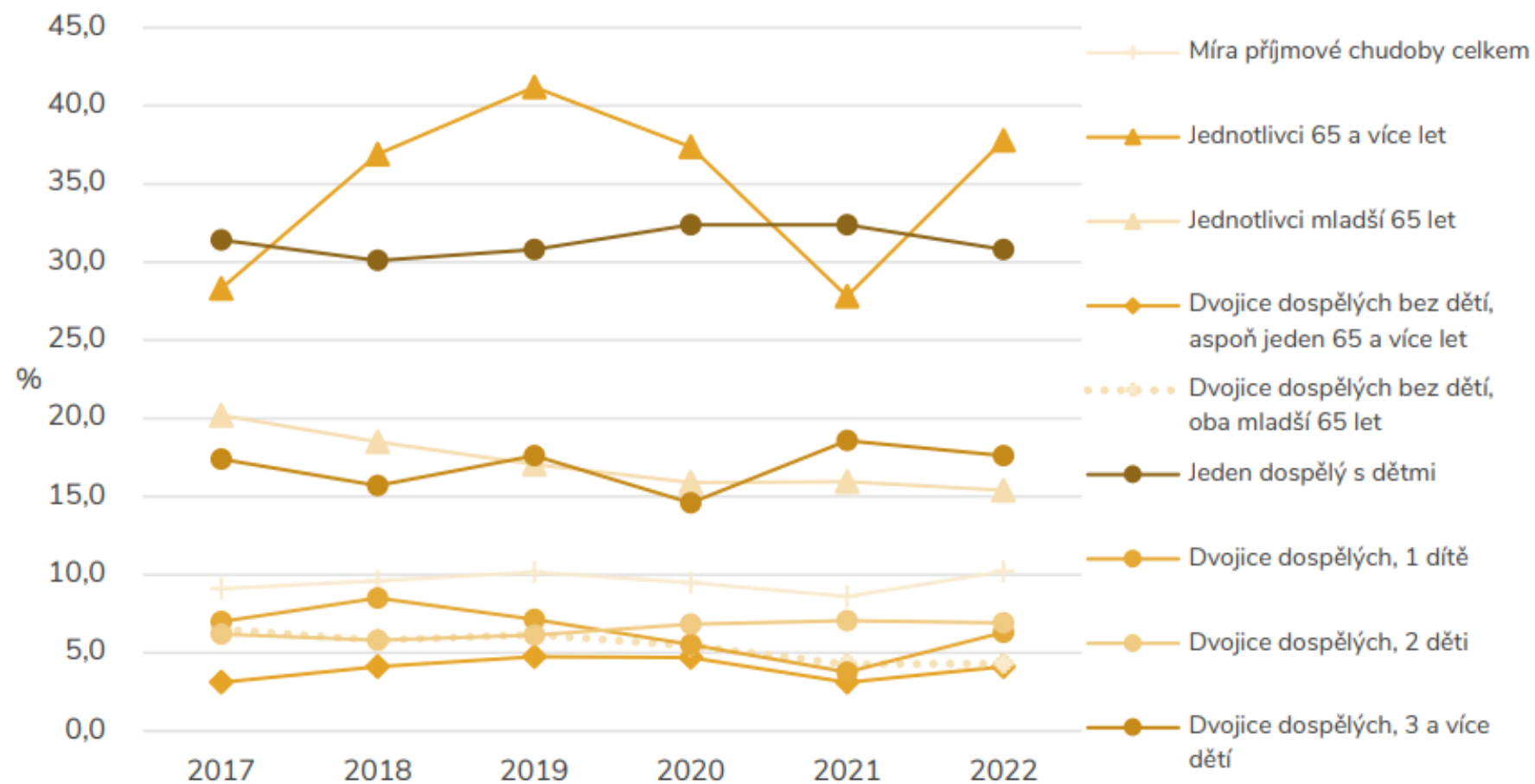
Graf č. 5.13 Rozdělení domácích činností mezi partnery podle typu rodiny (v %)

Pozn.: Úplná rodina s oběma biologickými rodiči a maximálně dvěma dětmi. Rekonstituovaná rodina s nevlastním rodičem. Vícedětná rodina s oběma biologickými rodiči a třemi a více dětmi.

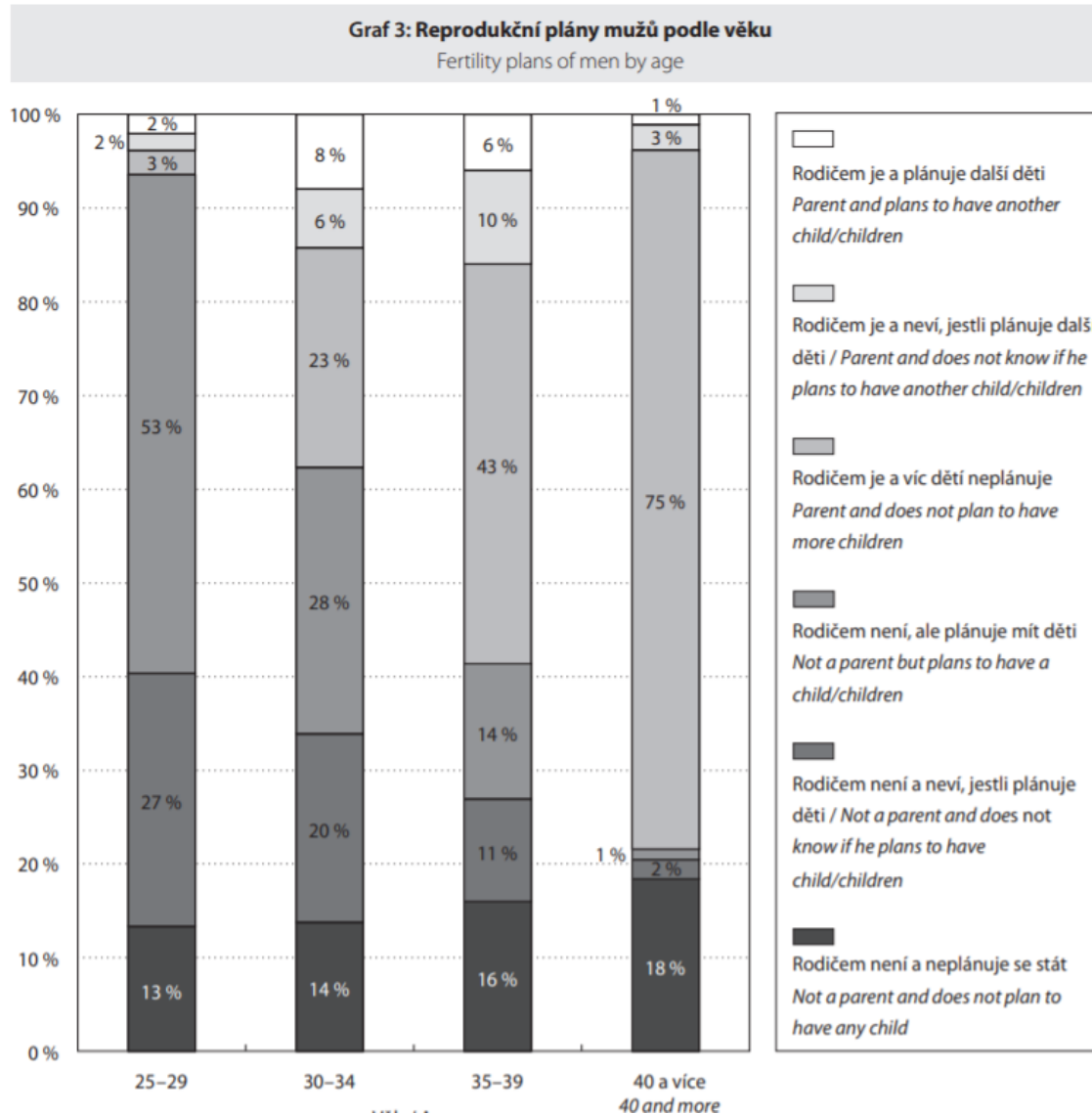
Zdroj: Rodiny 2018–2021

Graf č. 6.7 Míra příjmové chudoby ve vybraných typech domácností (v %)

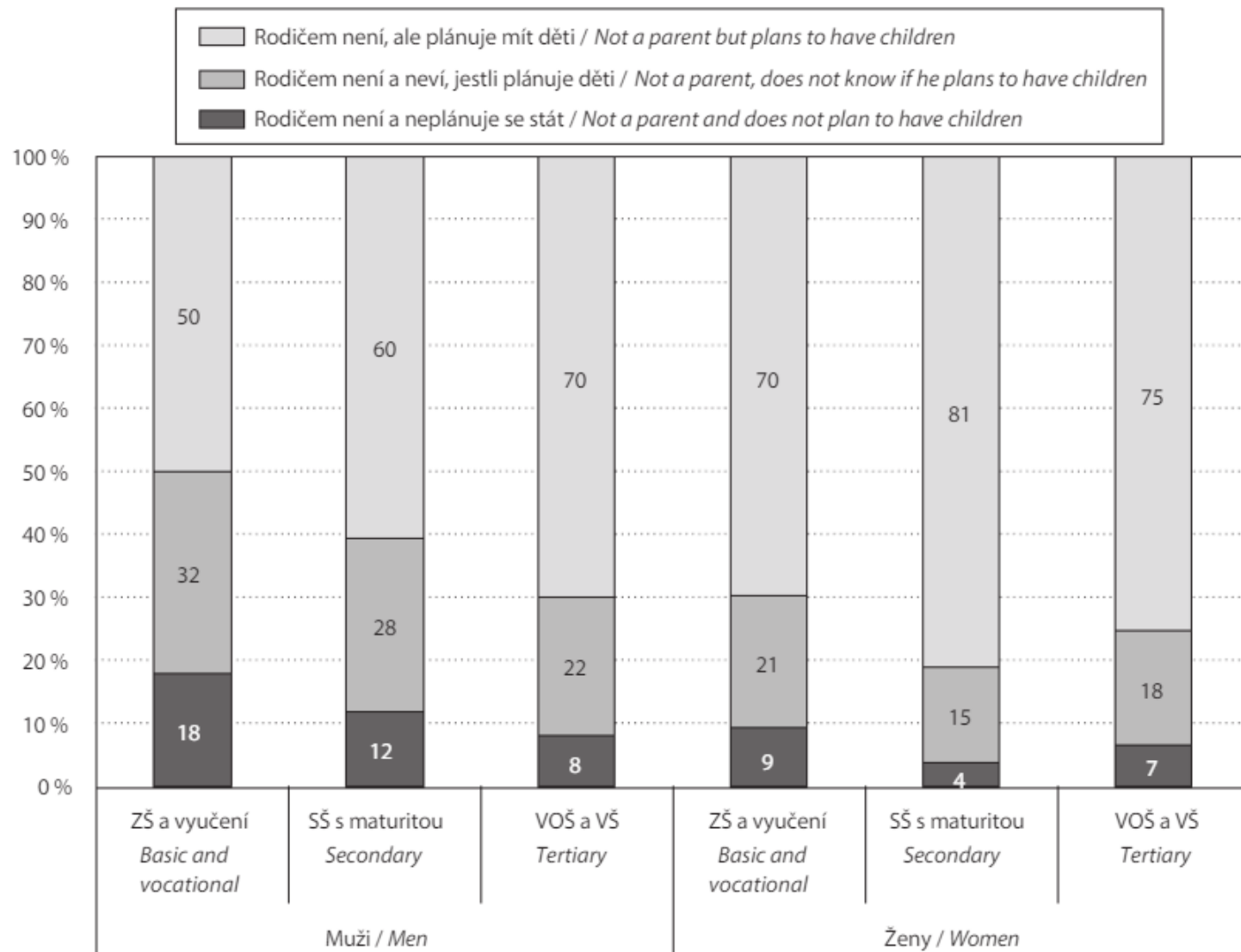
Zdroj: ČSÚ, 2023e

Reprodukční plány mladých mužů (Kyzlinková, Šťastná 2016)

Graf 4: Reprodukční plány bezdětných mužů a žen ve věku 25–29 let podle vzdělání

Fertility plans of childless men and women aged 25–29 by highest completed level of education

Zdroj: ŽPD 2010.
Source: ŽPD 2010.

Co ovlivňuje naši možnost naplnit reprodukční plány?

- Dle výzkumů především partnerský status a věk (rizikem je nesezdané soužití a věk 30 plus, 35 plus)

Výzkum Štastné, Bohaté, Kocourkové (2017)

Proč respondentky nemají dítě, jak plánovaly?

1: Ty, které dítě měly později, než plánovaly

- absence vhodného partnera (32 % případů), delší čas potřebný k otěhotnění, než původně předpokládaly (30 %) a zdravotní stav, ať již žen samých, nebo jejich partnerů (25 % případů). Vliv partnerské situace se projevuje nemalou měrou ještě v podobě rozpadu partnerství (hlavní důvod v 15 % případů) a nesouhlasu partnera s časováním narození dítěte (10 %). Další skupinou důvodů jsou bytové (16 %) a finanční (14 %) problémy, méně než 10 % žen pak uvádělo nemožnost skloubit rodičovství se studiem či prací a taktéž obavy spojené s jejich pozicí na pracovním trhu.

2: Ty, které dítě dosud neměly

- Naopak u dosud bezdětných žen jsou primární důvody spojené s partnerským stavem, především absence vhodného partnera (41 %) a rozchod s partnerem, se kterým původně plánovaly potomka (22 %). U více než pětiny pak sehrává hlavní roli nedostatek peněz, častěji je zde zmiňována také nemožnost skloubit mateřství se studiem (15 %) a profesními aktivitami (13 %) a obavy z nezaměstnanosti, ztráty zaměstnání nebo zhoršení pracovní pozice (10 %). Zatímco některý ze zdravotních důvodů je zde oproti ženám, které se již staly matkami, uváděn méně často (30 % oproti 48 % u matek), dominují zde vedle partnerských (56 % oproti 38 % u matek) také důvody spojené s profesní drahou a ekonomickou situací (50 % oproti 30 % u matek).

Příprava na test, četba:

Jan Keller: Stát, který rozbil svůj základ. Všimněte si, jakým způsobem popisuje autor tradiční rodinu. Jakému termínu dává před pojmem „rodina“ přednost coby přesnějším? Co popisuje na vývoji moderní rodiny jako paradox, který přispívá k jejímu zániku? Uvědomme si, jak odlišně se v sociologii zachází s pojmy, jako je tradiční či moderní rodina.

Dotazy, komentáře